

Sygn. akt III UK 140/15

POSTANOWIENIE

Dnia 9 marca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania R. S.
od decyzji Wojewódzkiego Zespołu do spraw Orzekania o Niepełnosprawności w L.
o ustalenie stopnia niepełnosprawności,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 9 marca 2016 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu
Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L.
z dnia 19 lutego 2015 r., sygn. akt VIII Ua [...],

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**II. przyznaje radcy prawnemu J. C. od Skarbu Państwa - Sąd
Okręgowy w L., tytułem nieopłaconych kosztów pomocy prawnej
udzielonej z urzędu kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł powiększoną
o obowiązującą stawkę podatku od towarów i usług.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 19 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy w L. oddalił apelację R. S. wniesioną od wyroku Sądu Rejonowego w L. z dnia 28 sierpnia 2014 r., w którym oddalono odwołanie wnioskodawcy od orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu do Spraw [...] w L. z dnia 25 września 2012 r. Zgodnie z tym orzeczeniem zaliczono wnioskodawcę do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności na stałe.

Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia i ocenę prawną Sądu Rejonowego, w rezultacie uznał, że nie ma podstaw do uwzględnienia stanowiska skarżącego, domagającego się zaliczenia do znacznego stopnia niepełnosprawności.

Sąd pierwszej instancji przeprowadził dowód z opinii biegłych kardiologa, neurologa, laryngologa, psychiatry i psychologa. W opinii z dnia 7 października 2013 r. biegli ci wypowiedzieli się co do stopnia niepełnosprawności odwołującego się. Jedynie biegli psycholog i psychiatra (wobec niestawiennictwa wnioskodawcy) wskazali, że nie są w stanie wydać jednoznacznej opinii. W rezultacie Sąd pierwszej instancji ponowił opinię z tych biegłych. W wypowiedzi z dnia 10 lutego 2014 r. podali oni, że wnioskodawca cierpi na ograniczone zaburzenia psychiczne, jednak w związku z ponownym jego niestawiennictwem nie byli w stanie jednoznacznie określić stopnia niepełnosprawności. Dopiero na kolejny termin badania wnioskodawca stawiał się, co umożliwiło wydanie opinii przez psychiatrę i psychologa (potwierdziła ona prawidłowość orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności).

Skarga kasacyjna wnioskodawcy oparta została na zróżnicowanych podstawach. Zarzucono między innymi naruszenie:

- art. 379 pkt 5 k.p.c., gdyż strona została pozbawiona możliwości obrony swoich praw w związku z tym, że nie dysponowała jakąkolwiek wiedzą merytoryczną, która pozwoliłaby na obronę swojego stanowiska oraz podnoszenia zarzutów;

- art. 224 § 1 i art. 227 k.p.c. przez niewyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności sprawy;

- art. 4 ust. 1 i 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych przez przyjęcie, że ustalenie stopnia niepełnosprawności jest możliwe bez łącznej opinii Instytutu Medycznego lub Ośrodka Badań;

- art. 233 § 1 k.p.c., art. 278 § 1 k.p.c., art. 286 § 1 k.p.c. przez niedopuszczenie dowodu z opinii wyżej wskazanych instytucji;

- art. 232 k.p.c. i art. 285 § 2 k.p.c. przez niedopuszczenie z urzędu łącznej opinii biegłych.

Postulując przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wnioskodawca powołał się na przyczyny wymienione w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 3, 4 k.p.c. Twierdził, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, sprowadzające się do pytania, czy w świetle obowiązującego stanu prawnego, każde ustalenie stopnia niepełnosprawności wymaga przeprowadzenia przez sąd dowodu z łącznej opinii biegłych, a jeśli takiego generalnego obowiązku nie ma, to w jakich okolicznościach dowód z łącznej opinii biegłych powinien wystąpić.

Zdaniem skarżącego jego niezaradność w połączeniu z występowaniem przed sądem bez pomocy profesjonalnego pełnomocnika oznacza nieważności postępowania. Dodatkowo wskazał (bez szerszego uzasadnienia), że biorąc pod uwagę stan faktyczny i prawny sprawy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Nie doszło do spełnienia przesłanek uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Istotne zagadnienie prawne musi wystąpić w sprawie. Skarżący pomija, że opinia biegłych z dnia 7 października 2013 r. została sporządzona łącznie, przy czym jedynie z uwagi na niestawiennictwo wnioskodawcy część biegłych (psychiatra i psycholog) nie byli w stanie na podstawie akt sprawy odpowiedzieć na pytania Sądu. Doprowadziło to do jeszcze dwukrotnego ponawiania tego dowodu.

Powołanie się na art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest usprawiedliwione wówczas, gdy zagadnienie prawne, które ma wyjaśnić Sąd Najwyższy, jest nowe i służy rozwojowi danej instytucji prawnej lub ma wypełnić istniejącą lukę prawną. Oznacza to, że sytuacja ta nie zachodzi, jeśli dana materia została już wyjaśniona i nie budzi wątpliwości w orzecznictwie. W tym kontekście trzeba odnotować, że Sąd Najwyższy zajmował się wielokrotnie postawioną przez wnioskodawcę kwestią. Ostatnio wyjaśnił ją w wyroku z dnia 27 listopada 2014 r., III UK 37/14, LEX nr 1628946. W judykacie tym zaznaczono, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwaliły się zapatrywania, co do prawidłowego modelu postępowania w sprawach, w których występuje mnogość różnorodnych schorzeń osoby ubiegającej się o

świadczenie rentowe. Podkreśla się integralność organizmu ludzkiego i potrzebę wszechstronnej, kompleksowej oceny stanu zdrowia w sytuacji, gdy nie tyle samo występowanie danych schorzeń, ale ustalenie wzajemnego ich powiązania prowadzić może do ustalenia niezdolności do pracy. Najpełniej ocenę tę oddaje opinia łączna biegłych, wydawana przez pryzmat sumy istniejących schorzeń i dysfunkcji (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 1994 r., II URN 12/94, OSNP 1994 nr 4, poz. 71, z dnia 3 października 1997 r., II UKN 288/97, OSNP 1998 nr 15, poz. 459, z dnia 10 lutego 2000 r., II UKN 399/99, OSNP 2001 nr 15, poz. 497, z dnia 21 maja 2009 r., I UK 3/09, LEX nr 509029, a dnia 26 lipca 2011 r., I UK 29/11, LEX nr 1026622). Sąd Najwyższy zaakcentował jednak, że przepisy postępowania cywilnego nie dają podstaw do formułowania ogólnej i kategorycznej tezy, iż w każdym przypadku, gdy zachodzi potrzeba zasięgnięcia opinii biegłych różnych specjalności, winni oni składać jedną wspólną opinię. Konieczność taką uzasadniać mogą okoliczności danej sprawy. Pogląd ten został powtórzony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2014 r., I UK 134/14, LEX nr 1642865.

Biorąc pod uwagę przedstawione twierdzenia staje się jasne, że zagadnienie prawne wskazane przez skarżącego zostało już w orzecznictwie wyjaśnione, a nadto nie znajduje odzwierciedlenia w realiach sprawy - nieprzeprowadzenie łącznej opinii nie wynikało z działania Sądu, ale z niestawiennictwa wnioskodawcy.

Postawienie tezy, że uczestniczenie w postępowaniu sądowym bez udziału pełnomocnika, nawet osoby nieporadnej, prowadzi do nieważności postępowania jest wysoce problematyczne. W orzecznictwie wskazano, że odmowa ustanowienia dla strony pełnomocnika procesowego z urzędu nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw, gdyż wniosek ten podlega uwzględnieniu, jeżeli w ocenie sądu udział profesjonalnego pełnomocnika jest potrzebny - art. 117 § 5 k.p.c. (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2005 r., III CK 533/04, LEX nr 197647; z dnia 12 września 2007 r., I CSK 199/07, LEX nr 461625; z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CSK 564/07, LEX nr 424339; z dnia 18 kwietnia 2008 r., II CSK 636/07, LEX nr 646332 oraz postanowienia z dnia 15 maja 2007 r., V CSK 37/07, LEX nr 442585 i z dnia 29 kwietnia 2009 r., II CSK 643/08, LEX nr 610216). Tylko w wyjątkowych

sytuacjach nieprzyznanie fachowego pełnomocnika z urzędu może być kwalifikowane jako powodujące nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw. Dotyczy to jednak tylko przypadków, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznajomość reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2009 r., I UK 195/09, OSNP 2011 nr 13-14, poz. 190; z dnia 12 maja 2010 r., I UK 19/10, LEX nr 603408; z dnia 28 maja 2013 r., I PK 3/13, LEX nr 1383242).

W rozpoznawanej sprawie wnioskodawca w trakcie postępowania przed sądami *meriti* nie wystąpił o przyznanie pełnomocnika z urzędu, aktywnie uczestniczył w postępowaniu dowodowym, zgłaszał swoje wnioski i uwagi krytyczne, a przedmiot sporny nie był skomplikowany. W obliczu tych okoliczności nieadekwatne jest twierdzenie, że wnioskodawca pozbawiony został możliwości obrony swoich praw, a tym samym, że doszło do nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c. Oznacza to, że nietrafne jest powołanie się na przyczynę z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.

Skarżący uważa, że stan faktyczny i prawny sprawy świadczy o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Pogląd ten nie został szerzej umotywowany. Mając na uwadze wiążące Sąd Najwyższy ustalenia faktyczne, oparte na zgodnych wypowiedziach biegłych sądowych, a także dotychczasowe rozważania odnoszące się do aspektu proceduralnego sprawy, dyskusyjne staje się założenie, że zgłoszone podstawy skargi kasacyjnej są oczywiście uzasadnione. Powszechnie przyjmuje się, że oczywista trafność skargi kasacyjnej ma miejsce wówczas, jeśli dla przeciętnego prawnika, jest ona niewątpliwa, z góry widoczna, bez potrzeby głębszej analizy stosunku prawnego oraz bez sprawdzania i oceny dowodów. Zapatrowanie to powinno wystąpić już w trakcie przedsądu, czyli wstępnego badania skargi kasacyjnej, gdyż na tym etapie procedowania rolą Sadu Najwyższego nie jest szczegółowe badanie zgłoszonych podstaw zaskarżenia. W rozpoznawanej sprawie sytuacja tego rodzaju nie występuje, a zatem z punktu widzenia art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie można podzielić stanowiska, że skarga kasacyjna powinna zostać przyjęta do rozpoznania.

Mając na uwadze wskazane okoliczności, zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu w postępowaniu kasacyjnym z urzędu orzeczono na podstawie art. 22³ ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych w związku z § 11 ust. 2 i § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 490 z późn. zm.).